Philosophy (দৰ্শন)

ইংৰাজী 'Philosophy' শব্দটোৰ দুটা গ্ৰীক শব্দ — 'Philos' আৰু 'Sophia' ৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে। 'Philos' মানে 'love' (ভাল পোৱা বা অনুৰাগ) আৰু 'Sophia' মানে knowledge বা wisdom (জ্ঞান)। গতিকে 'Philosophy' মানে জ্ঞানৰ প্ৰতি অনুৰাগ।

ভাৰতীয় সাহিত্য সংস্কৃতিত ইংৰাজী এই 'Philosophy' শব্দটোৰ 'দৰ্শন' নামেৰে জনা যায়; যাৰ অৰ্থ হৈছে 'দেখা' বা প্ৰত্যক্ষ কৰা।

'দৰ্শন' শব্দৰ অৰ্থ সংস্কৃত সাহিত্যত বোৱা যায় এনেদৰে —

दृश्यते यथार्थतया ज्ञायते वस्तुतत्त्वम्
अनेन इति दर्शनम्।

অৰ্থাৎ যাৰ দ্বাৰা কোনো এটা শব্দ বা বস্তু শুদ্ধকৈ বা সঠিক ভাৱে জনা যায় বা দেখা যায় তাকেই দৰ্শন বোলে। অৰ্থাৎ মিছা বস্তু যেনেকুৱা ঠিক তেনেদৰেই যদি বস্তুটোৰ ওপৰত জ্ঞান হয়, তাকেই দৰ্শন বোলে। দৰ্শন মানে ভাৰতীয় দৰ্শন।

ভাৰতীয় দৰ্শন মূলতঃ দুবিধ —

1) আস্তিক দৰ্শন

2) নাস্তিক দৰ্শন।

Scanned with CamScanner

আস্তিক দৰ্শন : যিবিলাক দৰ্শনে বেদৰ অস্তিত্ব বা প্ৰামাণ্য স্বীকাৰ কৰে, সেইবিলাকক আস্তিক দৰ্শন বোলে।

"वेदप्रामाण्यवादी आस्तिकः"।

অৰ্থাৎ যিবিলাক দৰ্শনে পৰলোক আদি বিশ্বাস কৰে, সেইবোৰ দৰ্শনক আস্তিক দৰ্শন বোলে।

"अस्ति परलोकः मतिर्यस्य स आस्तिकः"।

নাস্তিক দৰ্শন : যিবিলাক দৰ্শনে বেদৰ অস্তিত্ব বা প্ৰামাণ্য স্বীকাৰ কৰে, সেইবোৰ দৰ্শনক নাস্তিক দৰ্শন বোলে।

"वेदाप्रामाण्यवादी नास्तिकः"।

অৰ্থাৎ, যিবিলাক দৰ্শনে পৰলোক আদি বিশ্বাস নকৰে, সেইবোৰ দৰ্শনক নাস্তিক দৰ্শন বোলে।

"नास्ति परलोकः मतिर्यस्य स नास्तिकः"।

আস্তিক দৰ্শন ৬টা →

১ সাংখ্য, ২ যোগ, ৩ ন্যায়, ৪ বৈশেষিক, ৫ বেদান্ত‑ ৬ মীমাংসা।

নাস্তিক দৰ্শন ৩টা →

১ চাৰ্বাক, ২ বৌদ্ধ ৩ জৈন।

ভাৰতীয় দৰ্শন মুঠ ৯টা ভাগত বিভক্ত।

Scanned with CamScanner

দর্শন

- আস্তিক
  - বেদস্বতন্ত্র
    - i) সাংখ্য -
    - ii) যোগ -
    - iii) ন্যায় -
    - iv) বৈশেষিক -
  - বেদানুগত
    - i) বেদান্ত -
    - ii) মীমাংসা -
- নাস্তিক
  - ছয়মতাবলম্বী
    - i) চার্বাক -
    - ii) বৌদ্ধ -
  - নয়মতাবলম্বী
    - i) জৈন -

দর্শন	প্রতিষ্ঠাতা	মূল গ্রন্থ
সাংখ্য দর্শন	⇒ মহর্ষি কপিল	⇒ সাংখ্য সূত্র।
যোগ দর্শন	⇒ পতঞ্জলি	⇒ যোগ সূত্র।
ন্যায় দর্শন	⇒ মহর্ষি গৌতম	⇒ ন্যায় সূত্র।
বৈশেষিক দর্শন	⇒ মহর্ষি কণাদ	⇒ বৈশেষিক সূত্র।
বেদান্ত দর্শন	⇒ বাদরায়ণ	⇒ ব্রহ্মসূত্র/বেদান্তসূত্র।
মীমাংসা দর্শন	⇒ জৈমিনি	⇒ মীমাংসা সূত্র।

Scanned with CamScanner